

UCHWAŁA Nr//21
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO
z dnia2021 r.

w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Skawina ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw

Na podstawie art. 18 pkt 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1668 z późn. zm.) w związku z art. 96 ust. 1, 6, 7 i 9 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.), uchwala się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§1

1. W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i na środowisko, w granicach administracyjnych Gminy Skawina, wprowadza się ograniczenia i zakazy określone niniejszą uchwałą.

2. Ilekoć w niniejszej uchwale jest mowa o:

- 1) **rozpoczęciu eksploatacji instalacji** – należy przez to rozumieć pierwsze uruchomienie w miejscu obecnego użytkowania.
- 2) **paliwach stałych** – należy przez to rozumieć paliwa stałe w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt. 4a z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (t.j. Dz.U z 2021 poz.133),
- 3) **biomasie** – należy przez to rozumieć biomasę pozyskaną z drzew i krzewów oraz roślinną z rolnictwa.
- 4) **Rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1189** – należy przez to rozumieć Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe (Dz.U.UE.L.2015 r. Nr 193, poz.100),

- 5) **Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185** – należy przez to rozumieć Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe (Dz.U.UE.L.2015 r. Nr 193, poz.1).

§2

Rodzaje instalacji, dla których wprowadza się ograniczenia i zakazy w zakresie ich eksploatacji to instalacje, w których następuje spalanie paliw w rozumieniu art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 833 z późn. zm.), w szczególności kocioł, kominek i piec, jeżeli:

- 1) dostarczają ciepło do systemu centralnego ogrzewania lub
- 2) wydzielają ciepło poprzez:
 - a) bezpośrednie przenoszenie ciepła lub
 - b) bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z przenoszeniem ciepła do cieczy lub
 - c) bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z systemem dystrybucji gorącego powietrza.

§3

Podmiotami, dla których wprowadza się zakazy są podmioty eksploatujące instalacje wskazane w §2.

Rozdział 2

Ograniczenia dotyczące rodzaju paliw

§4

1. W instalacjach wskazanych w § 2 do 31 grudnia 2029 r. zakazuje się spalania:
 - 1) paliw stałych, o których mowa w art. 7 ust. 7a ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw,
 - 2) biomasy o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.
2. W instalacjach wskazanych w § 2 od dnia 1 stycznia 2030 r. zakazuje się spalania paliw stałych innych niż biomasa o wilgotności w stanie roboczym nie wyższej niż 20%.

Rozdział 3

Ograniczenia dotyczące instalacji, w których następuje wyłącznie spalanie biomasy

§5

W przypadku instalacji, o których mowa w §2, których eksploatacja rozpoczęła się lub rozpocznie się przed 1 stycznia 2023 r., dopuszcza się spalanie biomasy o wilgotności w stanie roboczym nie wyższej niż 20%, jeżeli:

- 1) W przypadku instalacji wskazanych w §2 pkt 1, spełnione są łącznie następujące warunki:
 - a) spalanie paliwa zachodzi w instalacjach, które zapewniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189,
 - b) umożliwiają wyłącznie automatyczne podawanie paliwa, za wyjątkiem instalacji zgazowujących paliwo
- 2) W przypadku instalacji wskazanych w §2 pkt 2 spalanie paliwa zachodzi w instalacjach, które spełniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 i 2 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185.

§6

1. W przypadku instalacji, o których mowa w §2, których eksploatacja rozpocznie się po 31 grudnia 2022 r., dopuszcza się spalanie biomasy o wilgotności w stanie roboczym nie wyższej niż 20%, jeżeli:
 - 1) W przypadku instalacji wskazanych w §2 pkt 1 spełnione są łącznie następujące warunki:
 - a) spalanie paliwa zachodzi w instalacjach, które zapewniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189, przy czym emisje cząstek stałych dotyczące sezonowego ogrzewania pomieszczeń, o których mowa w lit. c pkt 1 tegoż załącznika nie mogą przekraczać 20 mg/m³.
 - b) umożliwiają wyłącznie automatyczne podawanie paliwa, za wyjątkiem instalacji zgazowujących paliwo
 - 2) W przypadku instalacji wskazanych w §2 pkt 2 spełnione są łącznie następujące warunki:
 - a) spalanie paliwa zachodzi w instalacjach z zamkniętą komorą spalania, spełniających minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej

i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 i 2 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185,

b) spalanie zachodzi w instalacjach wyposażonych w termostatyczny regulator dostarczania powietrza do procesu spalania dedykowany dla użytkowanego urządzenia, z kodowanym dostępem do ustawień.

2. Postanowienia ust. 1 pkt. 2 nie dotyczą instalacji wymienionych w art. 1 ust. 2 Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185. Instalacje te mogą być eksploatowane po spełnieniu warunków wskazanych §5 pkt. 2 bez względu na moment rozpoczęcia eksploatacji.

Rozdział 4

Ograniczenia dotyczące instalacji, w których następuje spalanie paliw stałych innych niż biomasa

§7

W przypadku instalacji, o których mowa w §2, z zastrzeżeniem § 4 oraz § 11, dopuszcza się spalanie paliw stałych innych niż biomasa o wilgotności w stanie roboczym nie wyższej niż 20%, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) eksploatacja instalacji rozpoczęła się przed 1 stycznia 2022 roku,
- 2) spełniają wymagania określone w § 4 lub § 5 uchwały Nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Małop. poz. 787), a podmioty eksploatujące instalacje są zobowiązane do wykazania spełniania tych wymagań zgodnie z § 7 tej uchwały.

Rozdział 5

Obowiązki podmiotów objętych uchwałą w zakresie niezbędnym do kontroli realizacji uchwały

§8

Podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spełniania wymagań określonych w §5 – 7 niniejszej uchwały poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnienie tych wymagań, w szczególności:

- 1) dokumentacji z badań,
- 2) dokumentacji technicznej urządzenia,
- 3) instrukcji dla instalatorów i użytkowników, o której mowa w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 oraz w punkcie 3 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185,

- 4) deklaracji właściwości użytkowych zgodnej z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiającym zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylającym dyrektywę Rady 89/106/EWG (Dz.U.UE.L.2011 r. Nr 88 poz. 5).

§9

Podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spalania paliwa spełniającego wymagania określone w § 4 ust. 1 pkt 1) niniejszej uchwały poprzez przedstawienie organom uprawnionym do kontroli świadectwa jakości paliwa stałego, o którym mowa w art. 6c ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i dostosowujące

§10

Do eksploatacji instalacji wymienionych w §2 znajdujących się w granicach administracyjnych Gminy Skawina nie stosuje się uchwały Nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Małop. poz. 787), o ile wyraźnie nie wskazano inaczej.

§ 11

1. Dla instalacji wskazanych w § 2 pkt. 1, niezależnie od tego jaki rodzaj dopuszczonego paliwa stałego jest w nich spalany, będą obowiązywać wymagania wskazane w § 5 pkt. 1:
 - 1) od dnia 1 stycznia 2023 r. dla instalacji, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r. niespełniających wymagań w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012,
 - 2) od dnia 1 stycznia 2027 r. dla instalacji, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r. spełniających wymagania w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3 lub klasy 4 według normy PN-EN 303-5:2012.
2. Instalacje wskazane w § 2 pkt. 1, niezależnie od tego jaki rodzaj dopuszczonego paliwa stałego jest w nich spalany, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r. spełniające wymagania w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012 – mogą być eksploatowane do końca żywotności technicznej urządzenia, z zastrzeżeniem § 4 ust. 2.

3. Dla instalacji wskazanych w §2 pkt 2, niezależnie od tego jaki rodzaj dopuszczonego paliwa stałego jest w nich spalany, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., będą obowiązywać od dnia 1 stycznia 2023 r. wymagania wskazane w § 5 pkt. 2, chyba że instalacje te będą:
 - 1) osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80% lub
 - 2) zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu do wartości określonych w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185.

Rozdział 7

Przepisy końcowe

§ 12

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Małopolskiego.

§13

1. Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.
2. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

UZASADNIENIE

Jednym z obowiązków władz publicznych, a więc również jednostek samorządowych jest dbałość o jakość środowiska, w tym podejmowanie działań minimalizujących negatywny wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi (art. 74 ust. 2 Konstytucji). Obowiązki te wynikają przede wszystkim z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, znajdują jednak odzwierciedlenie także w innych przepisach krajowych, takich jak ustawa *Prawo ochrony środowiska* (zwana dalej POŚ) oraz odpowiednie przepisy wykonawcze w postaci rozporządzeń. Konstytucja zapewnia wszystkim obywatelom prawo do życia i ochrony zdrowia, na które wpływ ma także środowisko, w którym żyją. Dbłość o życie mieszkańców wyrażana jest m.in. poprzez dbałość o środowisko.

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej, zobowiązana jest do przestrzegania europejskich norm wyznaczonych w odniesieniu do jakości powietrza. Zostały one określone w celu ochrony społeczeństwa poprzez zapewnienie poziomów zanieczyszczeń w powietrzu, gwarantujących ich możliwie minimalny negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Na poziomie międzynarodowym normy te określa Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy (tzw. Dyrektywa CAFE). Wprowadza ona wartości dopuszczalne oraz docelowe poziomów substancji w powietrzu.

W przypadku pyłu PM10 poziom średnioroczny nie może przekraczać wartości $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a **stężenie dobowe wynoszące powyżej $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ nie może wystąpić częściej niż 35 dni w ciągu roku**. Zgodnie z Dyrektywą normy te powinny zostać osiągnięte do 2005 roku. W przypadku pyłów drobnych – PM2,5 – osiągnięcie norm podzielone zostało na fazy. W I fazie – do 2015 r. kraje członkowskie UE zobowiązane były zapewnić, że stężenie średnioroczne nie przekroczy $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Począwszy od roku 2020 (w fazie II) norma ta została zaostrzona i wynosi $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Normy stężeń zanieczyszczeń zostały również wyznaczone względem metali ciężkich oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Zostały one zawarte w Dyrektywie 2004/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu. W przypadku benzo(a)pirenu, który należy do grupy WWA, poziom docelowy stężenia średnioroczny wynosi $1 \text{ ng}/\text{m}^3$ i zgodnie z przepisami europejskim powinien zostać osiągnięty do 31 grudnia 2012 roku. Opisane dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego poprzez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031 z późn. zm.).

Należy dodatkowo zwrócić uwagę, iż niezależnie od wyznaczonych poziomów dopuszczalnych i docelowych substancji, które stanowią prawną normę jakości powietrza, Światowa Organizacja Zdrowia opracowała rekomendacje w zakresie stężeń zanieczyszczeń w powietrzu. Głównym czynnikiem decydującym o rekomendowanych poziomach był wpływ szkodliwych substancji na zdrowie ludzi. Światowa Organizacja Zdrowia zaleca, by poziomy zanieczyszczeń nie przekraczały następujących wartości:

- PM_{2,5}: średnie stężenie roczne poniżej 10 µg/m³, zaś średnie stężenie 24-godzinne poniżej 25 µg/m³.
- PM₁₀: średnie stężenie roczne poniżej 20 µg/m³, zaś średnie stężenie 24-godzinne poniżej 50 µg/m³.

Jednocześnie Światowa Organizacja Zdrowia podkreśla, iż nie określono dotąd poziomów zanieczyszczeń w powietrzu, które wprost można uznać za bezpieczne dla zdrowia i życia. Problem zanieczyszczenia powietrza jest w dzisiejszych czasach tak istotny, że WHO wskazuje zmiany klimatu oraz zanieczyszczenie powietrza jako największe z dziesięciu zagrożeń dla zdrowia publicznego (2019)¹.

Dyrektywa CAFE nie tylko wyznacza normy jakości powietrza, do których spełnienia zobowiązuje państwa członkowskie. Wskazuje ona również ścieżkę postępowania w sytuacji nieosiągnięcia norm w wyznaczonych terminach. Kraje członkowskie zobowiązane są w takich przypadkach do sporządzenia programów ochrony powietrza określających odpowiednie działania naprawcze tak, by okres, w którym normy nie są dotrzymane, był jak najkrótszy. Potwierdzają to znowelizowane w 2019 roku przepisy krajowe w zakresie ochrony środowiska. Zgodnie z art. 91 ust. 9ac POŚ *„Opracowany przez zarząd województwa projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza powinien określać działania naprawcze, tak aby okresy, w których nie są dotrzymane poziomy dopuszczalne lub docelowe lub pułap stężenia ekspozycji, były jak najkrótsze.”*

W Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, który został przyjęty Uchwałą Nr XXV/373/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 28 września 2020 r. przewidziano przygotowanie i przyjęcie uchwał wprowadzających na wniosek gminy ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (na podstawie art. 96 POŚ). By jednak zachować spójność ewentualnych dodatkowych regulacji wprowadzanych w różnych gminach, zaplanowano również opracowanie do 31 marca 2021 roku ujednoliconych zasad wprowadzania regulacji opartych na art. 96 POŚ. Wytyczne te zostały przedstawione gminom.

W dniu 26 maja 2021 r. Rada Miejska w Skawinie podjęła uchwałę w sprawie akceptacji dla działań zmierzających do wprowadzenia zakazu spalania paliw stałych

¹ Światowa Organizacja Zdrowia, Ten threats to global health in 2019

niestanowiących biomasy w budynkach na terenie Gminy Skawina od 1 stycznia 2030 roku². Zapisy niniejszej uchwały są spójne z inicjatywą Gminy Skawina.

Wobec powyższego, w celu realizacji zapisów Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, a także celów wskazanych w krajowych dokumentach strategicznych i kierując się zasadą praworządności, Sejmik Województwa Małopolskiego postanawia wprowadzić dla obszaru Gminy Skawina ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Możliwość taką przewiduje art. 96 ustawy POŚ (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 96 ust. 1 POŚ sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi lub na środowisko, wprowadzić ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Niniejsza uchwała stosownie do postanowień art. 96 ust. 1 POŚ jest podejmowana w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi oraz środowisko i wprowadza ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Istnieje wiele dowodów naukowych, które wskazują, że zarówno długoterminowe, jak i krótkoterminowe narażenie na zanieczyszczenie pyłami zawieszonymi ma negatywny wpływ na zdrowie ludzi. Grupami szczególnie narażonymi na oddziaływanie szkodliwych substancji są dzieci i osoby starsze, kobiety w ciąży, a także osoby cierpiące na choroby układu oddechowego czy układu krążenia, osoby z cukrzycą, otyłością oraz osoby o niskim statusie socjoekonomicznym. Narażenie na oddychanie zanieczyszczonym powietrzem wiąże się między innymi ze zwiększoną umieralnością oraz skróceniem oczekiwanej długości życia. Prowadzi ono także do przedwczesnych zgonów, schorzeń układu krążenia i układu oddechowego, w tym zwiększonej liczby hospitalizacji oraz przyjęć na oddziałach ratunkowych w wyniku zawału serca oraz udaru mózgu. Dodatkowo benzo(a)piren jest substancją o silnych własnościach mutagennych i kancerogennych (przyczynia się m.in. do raka płuc).

Krótkookresowa ekspozycja na wysokie stężenia w okresie od kilku godzin do kilku dni powoduje najczęściej gwałtowną i ostrą reakcję organizmu najbardziej wrażliwych grup społeczeństwa. Narażenie długoterminowe powoduje z kolei występowanie skutków chorób przewlekłych. Międzynarodowa Agencja Badań nad Rakiem IARC (ang. International Agency for Research on Cancer) uznała, iż istnieją niezbité dowody potwierdzające, że narażenie na zanieczyszczenie powietrza oraz na sam pył zawieszony i zawarte w nim zanieczyszczenia (benzo(a)piren, arsen, kadm, nikiel) powoduje raka płuc. Innymi skutkami, które potwierdzane są coraz liczniejszymi badaniami naukowymi, są m.in. spowolnienie rozwoju płodu i ryzyko

² Uchwała Nr XXXI/461/21 Rady Miejskiej w Skawinie z dnia 26 maja 2021 roku w sprawie akceptacji dla działań zmierzających do wprowadzenia zakazu spalania paliw stałych niestanowiących biomasy w budynkach na terenie Gminy Skawina od 01 stycznia 2030 roku.

przedwczesnego porodu oraz inne poważne konsekwencje zdrowotne na etapie dorosłości, takie jak choroby układu nerwowego, alergie, astma czy cukrzyca, u dzieci narażonych na pył zawieszony i jego toksyczny skład w okresie prenatalnym i okołoporodowym.

Wyraźnie podkreślić należy, iż Światowa Organizacja Zdrowia wskazuje, że **nie można określić progu stężenia pyłu zawieszonego, poniżej którego nie są obserwowane negatywne skutki zdrowotne**. Ponadto jak wskazują badania Europejskiej Agencji Środowiska, Polska zajmuje 4 miejsce wśród krajów europejskich pod względem liczby przedwczesnych zgonów związanych z narażeniem na pył PM_{2,5}.³ Jakość powietrza w województwie małopolskim jest jedną z najgorszych w całej Polsce. Szacuje się, iż wysokie zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym przyczynia się do przedwczesnej śmierci ok. 3,7 tys. osób rocznie.

Zanieczyszczenie powietrza związane jest także z konsekwencjami ekonomicznymi, które nazywane są tzw. kosztami zewnętrznymi. Są one związane m.in. z wydatkami, jakie są ponoszone bezpośrednio przez ludzi chorujących z powodu zanieczyszczenia powietrza w związku z opieką zdrowotną. Są to również koszty generowane w ramach państwowego systemu opieki zdrowotnej spowodowane mniejszą produktywnością, w tym także nieobecnością w pracy, związane z przedwczesną umieralnością, a także straty materialne w postaci niszczenia budynków. Zła jakość powietrza ma również negatywne oddziaływanie na postrzeganie wśród turystów oraz potencjalnych inwestorów. W skutek pogorszonej jakości powietrza ruch turystyczny może ulec zmniejszeniu, zwłaszcza w sezonie grzewczym.

W *Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego z 2020 r.* przedstawione zostały wyniki analizy przeprowadzonej przez Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego dotyczącej wpływu ekonomicznego złej jakości powietrza w skali lokalnej. Wykazała ona, iż poziom zanieczyszczenia powietrza przekłada się na poziom absencji chorobowej w województwie. W zakresie absencji chorobowej powiązanej z ekspozycją na zanieczyszczone powietrze Małopolskie tracą od 2,05 mln do 2,23 mln dni pracy rocznie z powodu zanieczyszczeń powietrza. Średni roczny koszt utraconych dni pracy powiązany z pensją brutto wynosi 400 mln złotych. W ramach analizy oszacowano również dla każdego powiatu średni poziom absencji w pracy, wynikającej z grupy chorób spowodowanych zanieczyszczeniem powietrza, przypadający na 1 pracującego. W grupie powiatów z najwyższym średnim poziomem absencji znalazły się: Nowy Sącz (5,23 dnia na osobę), limanowski (5,13), gorlicki (5,04), chrzanowski (4,84), miechowski (4,79) oraz oświęcimski (4,74). W skali województwa całkowita wartość

³ Źródło: Pyły drobne w atmosferze. Kompendium wiedzy., prof. dr hab. inż. Katarzyna Juda-Rezler, dr inż. Barbara Toczko, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa 2016

ponoszonych kosztów zewnętrznych, jakie wynikają z obecnego poziomu emisji zanieczyszczeń może sięgać 6,7 mld zł.

Zgodnie z art. 96 ust. 6 pkt 1 ustawy POŚ uchwala powinna określać granice obszaru, na którym wprowadza się ograniczenia lub zakazy. Niniejsza uchwala dotyczy obszaru w granicach administracyjnych Gminy Skawina. Jest to uzasadnione w szczególności tym, że pomiary jakości powietrza prowadzone na terenie Gminy Skawina w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, wskazują na występowanie bardzo wysokich poziomów stężeń zanieczyszczeń w powietrzu. Regularnie przekraczane są poziomy dopuszczalne i docelowe pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu w powietrzu.

Gmina Skawina jest położona w powiecie krakowskim i jest jedną z 14-u gmin tworzących tzw. obwarzanek krakowski, tj. grupę gminy zlokalizowanych wokół miasta Kraków. Pod kątem oceny jakości powietrza Gmina Skawina zlokalizowana jest na obszarze strefy małopolskiej, która w 2020 r. zakwalifikowana została do klasy C ze względu na przekroczenia norm następujących zanieczyszczeń:

- pyłu PM10 (w odniesieniu do średniej rocznej oraz do średniej dobowej, przy czym jedynie w przypadku liczby dni ze stężeniem pyłu PM10 powyżej 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ Gmina Skawina znajduje się w obszarze przekroczeń wyznaczonym w *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie małopolskim za rok 2020*),
- pyłu PM2,5 (w odniesieniu do średniej rocznej),
- benzo(a)pirenu (w odniesieniu do średniej rocznej).

Jakość powietrza na terenie gminy mierzona jest z wykorzystaniem dwóch stacji pomiarowych Państwowego Monitoringu Środowiska. Stacja tła miejskiego zlokalizowana jest przy os. Ogrody. Dokonywany jest na niej pomiar stężenia dwutlenku azotu, tlenków azotu, pyłu zawieszonego PM10 oraz dwutlenku siarki. Stacja przemysłowa, która uruchomiona została w styczniu 2020 r., znajduje się przy ul. Studzińskiego. Służy ona do określenia stężeń o-ksylenu, m,p-ksylenu, etylobenzenu, benzenu oraz toluenu.

Wartość stężenia pyłu PM10 na terenie Gminy Skawina w ostatnich latach regularnie spada. Od 2011 r. średnie roczne stężenie zmalało niemal dwukrotnie z wartości 62 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (2011 r.) do 34 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2020 r. W 2019 i 2020 roku stężenie roczne pyłu PM10 nie przekroczyło poziomu dopuszczalnego wynoszącego 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Osiągane wartości są jednak nadal znacząco wyższe niż zalecana przez Światową Organizację Zdrowia, tj. wartości 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Mimo, iż jakość powietrza ulega poprawie, w Gminie Skawina nadal licznie występują również epizody wysokich stężeń pyłów. W ostatnich latach – 2017-2020 liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego dobowego stężenia pyłu PM10 w powietrzu (50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) wyniosła odpowiednio 82, 86, 70 i 60 dni. Od 2011 r. liczba dni z przekroczeniem średniego dobowego stężenia 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ spadła ze 154 do 60

w 2020 r. Wartość ta jest jednak niemal dwukrotnie wyższa niż dopuszczalna liczba maksymalnie 35-u dni. Stan jakości powietrza nieprzerwanie odbiega od normy, przez co mieszkańcy gminy regularnie narażeni są na ekspozycję na ponadnormatywne stężenia zanieczyszczeń, szczególnie w trakcie tzw. epizodów smogowych.

Poza pomiarami realizowanymi na oficjalnych stacjach Państwowego Monitoringu Środowiska, Gmina Skawina w roku 2019 i 2020 zleciła Instytutowi Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze dodatkowe badania jakości powietrza z wykorzystaniem stanowiska pomiarowego przy ul. Adama Mickiewicza. Średnie stężenie roczne pyłu PM10 zmierzone na stacji wyniosło $42 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w 2019 r. W 2020 r. stężenie to wyniosło natomiast $38 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnego poziomu dobowego pyłu PM10 w obu przypadkach przekroczyła maksymalną wartość 35-dni. W 2019 r. wyniosła ona 85, a w 2020 r. 83 dni.

Na oficjalnych stacjach pomiarowych PMS zlokalizowanych w Gminie Skawina nie dokonuje się pomiaru stężenia pyłu PM2,5 ani benzo(a)pirenu. Ocena jakości powietrza w województwie małopolskim za rok 2020 sporządzona przez Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Krakowie w oparciu o dane pomiarowe oraz modelowanie transportu zanieczyszczeń wskazuje, że gmina leży w obszarze przekroczeń obu wymienionych zanieczyszczeń. Wartość stężenia średniorocznego pyłu PM2,5 może wynosić nawet ponad $25,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$, tj. przekraczać normę wyznaczoną zarówno dla I ($25 \mu\text{g}/\text{m}^3$), jak i II fazy normy ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Istotny problem stanowią przede wszystkim przekroczenia norm wyznaczonych w odniesieniu do benzo(a)pirenu. Benzo(a)piren jest rakotwórczym i mutagennym związkiem chemicznym, należącym do grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Prawo krajowe i europejskie wskazuje, że średnie stężenie roczne benzo(a)pirenu nie może przekraczać $1 \text{ ng}/\text{m}^3$. W Małopolsce obszar przekroczenia ww. normy obejmuje 98% województwa, przy czym jest ona przekraczana kilku- bądź kilkunastokrotnie. Zgodnie z wynikami modelowania przedstawionymi w ocenie jakości powietrza za rok 2020, stężenie średnioroczne benzo(a)pirenu wynosi między $1,5$ a $5 \text{ ng}/\text{m}^3$.

W 2019 i 2020 roku, podobnie jak w przypadku pyłu PM10, dokonano na terenie Skawiny pomiaru poziomu benzo(a)pirenu w powietrzu w ramach zlecenia realizowanego przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze. Wyniki pomiarów wskazały, że średnie roczne stężenie wyniosło $4,3 \text{ ng}/\text{m}^3$ w 2019 r. i $6,6 \text{ ng}/\text{m}^3$ w 2020 r. Są to wartości aż 4- i 6-krotnie wyższe niż poziom docelowy wyznaczony dla benzo(a)pirenu. Analiza wyników pomiarów przeprowadzona przez Instytut wskazuje, iż zmienność stężeń poszczególnych związków z grupy WWA świadczy o dominującej roli emisji ze spalania paliw kopalnych i biomasy w źródłach komunalnych w kształtowaniu profilu chemicznego WWA w pyłe PM10.⁴

⁴ Źródło: „Ocena stężenia pyłu PM10, wybranych metali i WWA na podstawie pomiarów prowadzonych w Skawinie w 2020 r.” Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze

Analiza udziałów źródeł emisji w stężeniach zanieczyszczeń mierzonych na stacjach przeprowadzona została również w ramach *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego* przyjętego w 2020 roku. Pozwoliła ona na określenie głównych przyczyn występujących przekroczeń. Do celu analizy wykorzystano modelowanie matematyczne. W przypadku stężenia średniorocznego pyłu PM10 źródłem w największym stopniu kształtującym stężenie są źródła emisji powierzchniowej, tj. lokalne kotły i piece zasilane paliwami stałymi (ok. 40% udział) oraz emisja napływowa ze źródeł zlokalizowanych ponad 30 km od granicy województwa (ok. 30% udział), stanowiąca tzw. tło krajowe. Co istotne, stężenie pyłu PM10 kształtują również emisje napływowe z innych powiatów. Biorąc pod uwagę, iż emisje pyłu PM10 pochodzą przede wszystkim z sektora komunalno-bytowego, można stwierdzić, że spalanie paliw stałych w innych powiatach również wpływa na stężenia zanieczyszczeń na terenie Gminy Skawina.

Analiza została przeprowadzona również w odniesieniu do średniego rocznego stężenia benzo(a)pirenu dla lokalizacji równoważnej z położeniem stacji pomiarowej przy os. Ogrody. Wskazuje ona jednoznacznie, iż źródłem emisji mającym największy udział w stężeniu rakotwórczego benzo(a)pirenu jest w tym przypadku jest lokalna emisja powierzchniowa – emisja z kotłów i pieców zasilanych paliwami stałymi. Odpowiada ona za stężenie benzo(a)pirenu w niemal 70%. Znaczące różnice w stężeniach zanieczyszczeń w trakcie sezonu grzewczego oraz poza nim (znacznie wyższe stężenia pyłów PM10 oraz benzo(a)pirenu) również potwierdzają, iż główną przyczyną niskiej jakości powietrza na terenie jest spalanie paliw stałych w przestarzałych kotłach i piecach funkcjonujących w sektorze mieszkalnictwa, czyli tzw. niska emisja.

W celu określenia struktury źródeł ogrzewania oraz liczby nieefektywnych kotłów i pieców na paliwa stałe odpowiedzialnych za tzw. niską emisję, Gmina Skawina dokonała pełnej inwentaryzacji punktów adresowych pod kątem zainstalowanych źródeł ciepła. Obecnie na podstawie posiadanych danych zgromadzonych z różnych źródeł szacuje się, że na terenie Gminy Skawina:

- 2 382 budynków ogrzewanych jest kotłami niespełniającymi wymagań co najmniej klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012
- 907 budynków ogrzewanych jest kotłami spełniającymi wymagania klasy 3 według normy PN-EN 303-5:2012
- 271 budynków ogrzewanych jest kotłami spełniającymi wymagania klasy 4 według normy PN-EN 303-5:2012
- 335 budynków ogrzewanych jest kotłami spełniającymi wymagania klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012
- 5 171 budynków ogrzewanych jest paleniskami/kotłami spełniającymi wymagania dyrektywy ws. ekoprojektu, w tym budynków ogrzewanych kotłami na węgiel – 452.

Dane dotyczące źródeł ciepła pozyskane zostały podczas kontroli oraz z ankiet zbieranych od mieszkańców i są poddawane ciągłej weryfikacji podczas wizyt u mieszkańców. Po uruchomieniu Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków dostępne będą ponadto pełniejsze dane w zakresie wymian palenisk realizowanych przez mieszkańców bez dotacji gminnej.

Na terenie miasta Skawina zlokalizowana jest elektrownia CEZ Skawina S.A., w której wytwarzana jest ciepło, w całości w skojarzeniu z produkcją energii elektrycznej. Wytworzona energia cieplna w postaci wody grzewczej zasila systemy ciepłownicze miasta Skawina oraz zachodniej części Krakowa.⁵ Aktualna długość miejskiej sieci ciepłowniczej na terenie miasta wynosi 62,7 km (stan na koniec 2019 r.). Podłączonych jest do niej obecnie 307 budynków. Na terenie miasta dostępna jest również sieć gazowa o długości 457,93 km. Obecnie podłączonych jest do niej 4 052 budynków. Wobec niniejszego Gmina dysponuje znaczącym potencjałem technicznym w zakresie możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł ciepła.

Poza lokalnymi źródłami emisji z sektora komunalno-bytowego, istotnym czynnikiem wpływającym na jakość powietrza w Gminie Skawina, jest funkcjonowanie dużej liczby zakładów przemysłowych. Na terenie gminy zlokalizowanych jest wiele zakładów produkcyjnych, reprezentujących różne branże przemysłu (metalurgiczny, chemiczny, motoryzacyjny), których działalność wpływa na jakość powietrza. W związku z licznymi apelami lokalnej społeczności, Burmistrz Miasta i Gminy Skawina podjął działania związane z identyfikacją występujących uciążliwości (w szczególności: pyłów zawieszonych w powietrzu, formaldehydu, lotnych związków organicznych, odorów). Gmina Skawina uruchomiła w tym celu na terenie strefy przemysłowej niereferencyjny czujnik. Jednakże w przypadku zanieczyszczeń objętych *Programem ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*, tj. zanieczyszczeń, których przekroczenia wykazywane są w rocznych ocenach jakości powietrza w województwie małopolskim (pył PM₁₀, pył PM_{2,5}, benzo(a)piren, dwutlenek azotu), źródła przemysłowe nie mają decydującego wpływu na niedotrzymywanie ich norm.

Reasumując, mimo, iż jakość powietrza w Gminie Skawina regularnie się poprawia, stężenia zanieczyszczeń nieprzerwanie odbiegają od wyznaczonych norm. Zarówno dane z oficjalnych stacji pomiarowych Państwowego Monitoringu Środowiska, jak i dane pochodzące z analiz prowadzonych przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrze wskazują na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłów zawieszonych oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Niewystarczającą poprawę jakości powietrza potwierdzają coroczne wyniki oceny jakości powietrza w województwie małopolskim przygotowywane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Wskazany obszar – Gmina Skawina –

⁵ Źródło: Aktualizacja Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Miasta i Gminy Skawina, 2020 r.

charakteryzuje się jednak dużym potencjałem technicznym zastosowania alternatywnych technologii grzewczych, co uzasadnia wprowadzenie przedmiotowych ograniczeń.

Zgodnie z art. 96 ust. 6 pkt. 2 POŚ uchwala sejmiku województwa określa rodzaje podmiotów lub instalacji, dla których wprowadza się ograniczenia lub zakazy, o których mowa w ust. 1.

Uchwała w § 2 wskazuje instalacje, dla których wprowadza się ograniczenia w zakresie ich eksploatacji. Przez pojęcie instalacji należy rozumieć określenie użyte w art. 3 pkt. 6 POŚ, oznaczające stacjonarne urządzenie techniczne lub zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu lub budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

Uchwała zgodnie z art. 96 ust. 1 POŚ obejmuje tylko te instalacje, w których następuje spalanie paliw. Przez pojęcie paliwa należy rozumieć zgodnie z art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 716 z późn. zm.) – paliwa stałe, ciekłe i gazowe będące nośnikami energii chemicznej.

Uchwała wymienia przykładowy katalog instalacji, w których następuje spalanie paliw. W przykładowym katalogu wskazano kocioł, kominek lub piec. Celem wskazania katalogu jest uczynienie uchwały regulacją przejrzystą i jasną dla podmiotów określonych w § 3 uchwały.

W uchwale wymieniono kocioł, kominek lub piec ponieważ są to instalacje, w których najczęściej następuje spalanie paliw w celu dostarczania ciepła do systemu centralnego ogrzewania (kocioł) lub wydzielania ciepła (kominek i piec) poprzez bezpośrednie przenoszenie ciepła ewentualnie połączone z przenoszeniem ciepła do cieczy lub z systemem dystrybucji gorącego powietrza.

Katalog nie jest wyczerpujący ponieważ na rynku instalacji pojawiają się różne produkty, a ponadto producenci instalacji używają dla nich różnych nazw. Przykładowy katalog instalacji nie pełni funkcji normatywnej, ponieważ nie wyznacza granic przedmiotu regulacji, ani treści hipotezy normy. Rodzaje instalacji, które zostały objęte ograniczeniami są zdefiniowane ze względu na ich cechy rodzajowe i przy wykorzystaniu pojęć o charakterze generalnym.

Uchwała wskazuje w § 3 rodzaj podmiotów (adresatów), dla których wprowadza się ograniczenia. Są nimi podmioty eksploatujące instalacje określone w § 2 uchwały. Nie różnicuje się adresatów uchwały z punktu widzenia posiadania przez nich tytułu prawnego do instalacji. Takie różnicowanie w nieuprawniony sposób mogłoby uprzywilejowywać osoby, których tytuł prawny do instalacji jest sporny, niejasny lub które żadnego tytułu prawnego nie posiadają względem osób

posiadających tytuł prawny do instalacji. Z punktu widzenia celów uchwały istotny jest sposób eksploatacji instalacji.

Zgodnie z art. 96 ust. 6 pkt. 3 POŚ uchwała sejmiku województwa określa rodzaje lub jakość paliw dopuszczonych do stosowania lub których stosowanie jest zakazane na obszarze, o którym mowa w pkt 1, lub parametry techniczne lub rozwiązania techniczne lub parametry emisji instalacji, w których następuje spalanie paliw, dopuszczonych do stosowania na tym obszarze.

Zakres ograniczeń

Najważniejszym założeniem zaproponowanej uchwały jest wprowadzenie docelowo całkowitego zakazu spalania paliw stałych innych niż biomasa o wilgotności w stanie roboczym nie wyższej niż 20% (§ 4 ust. 2). Projekt uchwały precyzuje, że w tzw. okresie przejściowym – do 31 grudnia 2029 r. – spośród dostępnych paliw stałych, zakazuje się spalania biomasy⁶ o wilgotności powyżej 20% oraz paliw stałych, których zgodnie z prawem nie można wprowadzać do obrotu, tj. wymienionych w art. 7 ust. 7a ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw*, tj.:

- mułów węglowych, flotokoncentratów,
- węgla brunatnego,
- dowolnej mieszaniny paliw, o których mowa w powyższych punktach, z dodatkiem lub bez dodatku innych substancji, zawierającej mniej niż 85% węgla kamiennego,
- paliw stałych niespełniających wymagań jakościowych określonych w Rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 27 września 2018 r. *w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych*,
- paliw stałych niesortowanych,
- paliw stałych, dla których nie wystawiono wymaganego świadectwa jakości.

Od 1 stycznia 2030 r. spośród paliw stałych dopuszczone zostanie spalanie jedynie biomasy o wilgotności do 20%. W § 1 ust. 2 pkt. 3 wskazano definicję biomasy w celu uniknięcia wątpliwości interpretacyjnych. Jest ona zgodna ze wskazaną w art. 2 ust. 1 pkt. 4a lit. c ustawy *o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw*. Z kolei wymagania względem maksymalnej wilgotności biomasy są spójne z tzw. uchwałą antysmogową dla Małopolski (Uchwała Nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego).

⁶ Rozumianej jako biomasa pozyskana z drzew i krzewów oraz biomasa roślinna z rolnictwa, zgodnie z definicją wskazaną w art. 2 ust. 1 pkt. 4a lit. c ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 133).

Ponadto uchwała zakłada, że od **1 stycznia 2022 r.** nie będzie możliwe eksploatowanie nowych źródeł ciepła na paliwa stałe inne niż biomasa o wilgotności do 20%, by jak najszybciej powstrzymać powstawanie instalacji, które docelowo podlegać będą likwidacji. W tym kontekście warto zaznaczyć, iż regulacje wprowadzone w ramach ustawy *Prawo energetyczne* w styczniu 2020 roku pozwalają na wykorzystanie w nowych budynkach w pierwszej kolejności ciepła z sieci ciepłowniczej, odnawialnych źródeł energii (pompy ciepła, biomasa) lub ogrzewania elektrycznego (art. 7b ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. *Prawo energetyczne*). Należy także zwrócić uwagę, iż sprostanie nowym wymaganiom w zakresie warunków technicznych (WT 2021) dla nowopowstających budynków będzie wielokrotnie eliminowało wykorzystanie węgla ze względu na wymagany wskaźnik (poziom) efektywności energetycznej (roczne zapotrzebowanie budynku na energię). Spośród istniejących paliw stałych w praktyce jedynie biomasa pozwoli na jego osiągnięcie. Montowanie instalacji węglowych w nowych budynkach zostało więc znacząco ograniczone już od 2021 r.

Terminy przejściowe

Do czasu dopuszczenia spalania jedynie biomasy o wilgotności nie wyższej niż 20%, wskazane zostały okresy przejściowe, w których konieczne będzie zaprzestanie eksploatacji instalacji zasilanych innym paliwem niż biomasa. Okresy te są spójne z tzw. uchwałą antysmogową dla Małopolski. Ponadto uzupełniono je o terminy przejściowe dla kotłów węglowych 5 klasy oraz zasilanych węglem, spełniających wymagania określone w rozporządzeniu w sprawie ekoprojektu dla kotłów na paliwa stałe, których eksploatacja również będzie objęta zakazem. Projekt uchwały wskazuje następujące okresy przejściowe w odniesieniu do kotłów:

- Kotły pozaklasowe na biomasę oraz kotły pozaklasowe na węgiel (o klasie niższej niż 3 według normy PN-EN 303-5:2012), których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., można eksploatować do 31 grudnia 2022 r.
- Kotły 3 i 4 klasy według normy PN-EN 303-5:2012 na biomasę oraz kotły 3 i 4 klasy na węgiel, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., można eksploatować do 31 grudnia 2026 r.
- Kotły 5 klasy według normy PN-EN 303-5:2012 na węgiel, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., można eksploatować do 31 grudnia 2029 r.
- Kotły 5 klasy według normy PN-EN 303-5:2012 na biomasę, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., można eksploatować do końca ich technicznej żywotności.
- Kotły na węgiel spełniające wymagania ekoprojektu, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 stycznia 2022 r., można eksploatować do 31 grudnia 2029 r.

W przypadku miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń okresy objęcia wymaganiami uchwały są następujące:

- Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na węgiel, spełniające wymagania ekoprojektu, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 stycznia 2022 r., można eksploatować do 31 grudnia 2029 r.
- Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na biomasę i miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na węgiel, które nie spełniają wymagań w zakresie minimalnych poziomów sezonowej efektywności energetycznej i norm emisji zanieczyszczeń określonych w Rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1185, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., mogą być eksploatowane do 31 grudnia 2022 r., chyba, że będą:
 - osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80% lub
 - zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu do wartości określonych w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185

Zgodnie z powyższym, urządzenia zasilane węglem, których eksploatacja rozpoczęła się w ostatnich latach, tj. kotły klasy 5 i spełniające wymagania ekoprojektu oraz miejscowe ogrzewacze pomieszczeń spełniające wymagania ekoprojektu, mogą być eksploatowane do końca 2029 r. Z dniem 1 stycznia 2030 r. konieczne będzie zaprzestanie eksploatacji wszystkich instalacji grzewczych zasilanych węglem. Minimalny okres przejściowy wynosi zatem 8 lat w przypadku, gdy urządzenie zostanie zainstalowane 31 grudnia 2021 r.

Główne założenie niniejszej uchwały (odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych) jest spójne z polityką krajową. W ostatnich latach na poziomie krajowym przyjęte zostały dokumenty strategiczne oraz uruchomione zostały programy, które ukierunkowują strategię walki z zanieczyszczeniem powietrza w Polsce. W marcu 2021 r. ogłoszona została *Polityka energetyczna Polski do 2040 r.* Jednym z jej głównych założeń jest odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r., a na obszarach wiejskich do 2040 r. Dokument zakłada również niskoemisyjny kierunek transformacji źródeł indywidualnych, tj. zastąpienie przestarzałych źródeł ogrzewania pompami ciepła, ogrzewaniem elektrycznym, ogrzewaniem gazowym. Kierunek krajowej polityki energetycznej musi być uwzględniany w dokumentach strategicznych na niższych szczeblach.

Obecnie strategia wyrażona w *Polityce energetycznej Polski do 2040 r.* wdrażana jest również poprzez ogólnopolski program dofinansowania do wymiany źródła ogrzewania i termomodernizacji – Program Czyste Powietrze. Wdrażanie Programu zaplanowano do 2030 r. Od 1 stycznia 2022 r. w całej Polsce nie będzie możliwe otrzymanie dofinansowania do zakupu źródła zasilanego węglem

(w województwie małopolskim zakaz ten obowiązuje już od 1 stycznia 2021 r. zgodnie z Programem ochrony powietrza dla województwa małopolskiego).

Należy podkreślić, iż na konieczność ograniczenia spalania paliw stałych w gospodarstwach domowych zwraca uwagę także Najwyższa Izba Kontroli w raporcie z 2018 r. pn. „Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami”: „(...) możliwość osiągnięcia w Polsce jakości powietrza zgodnej z zaleceniami WHO w odniesieniu do PM₁₀, PM_{2,5}, a przede wszystkim B(a)P nie znajduje potwierdzenia w aktualnie realizowanych i przewidywanych w przyszłości działaniach naprawczych. Zdaniem NIK warunki takie zostaną stworzone tylko w przypadku zasadniczej zmiany w sposobie ogrzewania gospodarstw domowych, w szczególności poprzez odpowiednie ograniczenie możliwości stosowania paliw stałych w sektorze komunalno-bytowym oraz zwiększenie wykorzystania sieci ciepłowniczych i gazowych lub innych mniej emisyjnych źródeł ciepła.”

Wprowadzenie od 2023 roku dodatkowych wymagań dla nowo eksploatowanych kotłów i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na biomasę

Poza całkowitym zakazem spalania paliw stałych innych niż biomasa o wilgotności nie wyższej niż 20% od 1 stycznia 2030 r., w niniejszej uchwale wprowadzono dodatkowe wymagania względem kotłów i miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na biomasę. **Ograniczenia te obejmują jedynie urządzenia nowo eksploatowane od 1 stycznia 2023 r.** Do tego czasu, analogicznie do tzw. uchwały antysmogowej dla Małopolski, nowo instalowane kotły i miejscowe ogrzewacze pomieszczeń muszą spełniać wymagania w zakresie sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń określone w rozporządzeniach w sprawie ekoprojektu.

Kotły na biomasę

W przypadku kotłów zasilanych biomasą, których eksploatacja rozpocznie się nie wcześniej niż 1 stycznia 2023 r., zaproponowano, by urządzenia te musiały spełniać wymagania ekoprojektu związane z emisją zanieczyszczeń oraz efektywnością energetyczną oraz umożliwiały jedynie automatyczne podawanie paliwa⁷. Wymagania te są analogiczne do zapisów uchwały antysmogowej dla Małopolski. Dodatkowo zaznaczono jednak, że konieczne jest zapewnienie, że emisja cząstek stałych nie przekroczy 20 mg/m³. Rozwiązanie to pozwoli na efektywne wykorzystanie źródeł biomasowych, które, mimo, iż stanowią odnawialne źródło energii, powodują emisję zanieczyszczeń, takich jak pyły oraz wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne podczas procesu spalania.

Kotły na biomasę o emisji cząstek stałych do 20 mg/m³ mogą liczyć na wyższe dofinansowanie w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze. W grupie podstawowego dofinansowania kotły na pelet mogą otrzymać dofinansowanie do

⁷ z wyłączeniem instalacji zgazowujących paliwo

30% kosztów, przy czym nie więcej niż 6 tysięcy złotych. Kotły na pelet z podwyższonym standardem mogą z kolei otrzymać dofinansowanie do 45%, ale nie więcej niż 9 tysięcy złotych w grupie podstawowej. Strategia ta jest powiązana z działaniami Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, które uruchomiło program dofinansowania skierowany do producentów urządzeń grzewczych, na rozwój niskoemisyjnych technologii, takich jak kotły biomasowe o emisji do 20 mg/m³. Z programu *Szybka ścieżka* mogą skorzystać przedsiębiorcy oraz jednostki naukowe wspierające niskoemisyjne technologie grzewcze. Budżet 200 mln zł jest przeznaczony na badania przemysłowe lub eksperymentalne prace rozwojowe związane z niskoemisyjnymi technologiami grzewczymi. Wynikiem prac ma być opracowanie rozwiązań możliwych do wdrożenia. Warto zaznaczyć, iż już obecnie (stan na czerwiec 2021 r.) na Liście zielonych urządzeń i materiałów, prowadzonej przez Instytut Ochrony Środowiska-Państwowy Instytut Badawczy na potrzeby Programu Czyste Powietrze, znajduje się ponad 100 urządzeń zasilanych biomasą osiągających emisję cząstek stałych nie wyższą niż 20 mg/m³.

Ponadto Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. *w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe* w Załączniku V określa najlepszą dostępną technologię w momencie wejścia w życie rozporządzenia. W przypadku kotłów na biomasę najlepsza dostępna technologia zapewnia wskaźnik emisji cząstek stałych równy 2 mg/m³.

Warto zaznaczyć, iż spełnienie opisanych wyżej parametrów, tj. zapewnienie, że emisja pyłów nie jest wyższa niż 20 mg/m³, będzie łatwe do weryfikacji ze względu na obowiązujące wymagania w zakresie dokumentacji urządzeń. Zgodnie z pkt. 2 Załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189⁸ od 1 stycznia 2020 r. w instrukcji obsługi kotła dla instalatorów i użytkowników oraz na ogólnodostępnych stronach internetowych producentów udostępniane muszą być m.in. informacje zawarte w Tabeli 1. ww. Załącznika.

Miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na biomasę

Analogicznie do wymagań uchwały antysmogowej dla Małopolski w przypadku miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na biomasę (m.in. kominków, ogrzewaczy pomieszczeń, pieców kaflowych), których eksploatacja rozpocznie się nie wcześniej niż 1 stycznia 2023 r., zaproponowano możliwość eksploatacji tylko urządzeń spełniających wymagania ekoprojektu w zakresie sezonowej efektywności energetycznej i norm emisji zanieczyszczeń.

Poza powyższymi wymaganiami, podobnie jak w przypadku kotłów, zaproponowane zostały dodatkowe wymagania, obowiązujące od 1 stycznia 2023 r. Nowo eksploatowane urządzenia, poza spełnieniem wymagań w zakresie sezonowej

⁸ Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. *w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe*

efektywności energetycznej oraz emisji zanieczyszczeń określonych w rozporządzeniu ws. ekoprojektu, powinny spełniać następujące wymagania:

- posiadać zamkniętą komorę spalania,
- być wyposażone w termostatyczny regulator dostarczania powietrza do procesu spalania dedykowany dla użytkowanego urządzenia, z kodowanym dostępem do ustawień.

Zgodnie z zapisami Załącznika II Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185, w przypadku ogrzewaczy pomieszczeń z otwartą komorą spalania sezonowa efektywność energetyczna ogrzewania pomieszczeń nie może być niższa niż 30%, podczas gdy ogrzewacze z zamkniętą komorą, w zależności od zastosowanego paliwa stałego, muszą osiągać sprawność na poziomie od co najmniej 65% do co najmniej 79%. Zastosowanie zamkniętej komory spalania zapewnia zatem wykorzystanie urządzenia o nawet ponad dwukrotnie wyższej sprawności.

W odniesieniu do emisji cząstek stałych Rozporządzenie Komisji (UE) 2015/1185 wskazuje, że w przypadku zastosowania ogrzewacza o otwartej komorze spalania dopuszczalna jest emisja PM do 50 mg/m³. W przypadku zamkniętej komory spalania emisje te wynoszą nie więcej niż 40 mg/m³ w przypadku kuchenek oraz przy zastosowaniu paliw stałych innych niż drewno prasowane w formie peletów. Przy wykorzystaniu drewna prasowanego w formie peletów emisja ta nie może przekroczyć 20 mg/m³.

Na emisyjność urządzeń ma również wpływ automatyczne sterowanie pracą urządzenia, które pozwala na optymalizację pracy instalacji. Zastosowanie regulacji w celu utrzymania w warunkach rzeczywistych parametrów osiąganych podczas testów urządzenia zalecane jest w Rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1185:

„(15) Efektywność energetyczna miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe zmniejsza się w trakcie eksploatacji w warunkach rzeczywistych w porównaniu z efektywnością energetyczną ustaloną w fazie testów. Aby zbliżyć wartość sezonowej efektywności energetycznej ogrzewania pomieszczeń do wartości sprawności użytkowej, należy zachęcać producentów do stosowania regulacji.”

Czynnik ludzki, jakim jest sposób obsługi urządzenia, ma istotny wpływ na parametry jego pracy, dlatego, by zapewnić optymalne warunki spalania paliwa, konieczne jest ograniczenie wpływu użytkownika na ten proces. Zapisy niniejszej uchwały mają na celu długoterminowe ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Parametry instalowanych urządzeń muszą bowiem gwarantować, że problem złej jakości powietrza nie powróci po latach eksploatacji urządzeń na paliwa stałe. Dedykowany do urządzenia termostatyczny regulator pozwoli na utrzymanie podczas rzeczywistego użytkowania urządzenia warunków emisyjnych oraz efektywności energetycznej na poziomie maksymalnie zbliżonym do osiągniętego w trakcie badań certyfikujących. Zastąpienie ręcznej regulacji automatycznym sterowaniem pozwoli wykluczyć błędy rzeczywistej obsługi, tj. przypadkowy oraz niezgodny z instrukcją

obsługi urządzenia sposób regulacji procesu spalania, a tym samym mocy urządzenia i emisji zanieczyszczeń. Zagwarantowanie kodowanego dostępu do ustawień regulatora pozwoli zapobiec ewentualnym niepożądanym zmianom w algorytmie spalania, które mogłyby pogorszyć warunki spalania, a tym samym powodować wzrost emisji zanieczyszczeń.

Należy zaznaczyć, że powyższe wymagania, które zostały zaproponowane dla okresu od 1 stycznia 2023 r., nie mają zastosowania dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń, które zostały wyłączone spod wymagań Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. *w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe*. Mowa o następujących instalacjach, które zostały wskazane w art. 1, ust. 2 Rozporządzenia:

- miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na paliwo stałe przeznaczone do spalania wyłącznie biomasy nieдрzewnej;
- miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na paliwo stałe przeznaczone wyłącznie do użytku na zewnątrz;
- miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na paliwo stałe, których bezpośrednia moc cieplna wynosi mniej niż 6 % łącznej bezpośredniej i pośredniej mocy cieplnej przy nominalnej mocy cieplnej;
- miejscowe ogrzewacze pomieszczeń na paliwo stałe, które nie są zmontowane fabrycznie ani nie są dostarczane jako prefabrykowane komponenty lub części przez jednego producenta i muszą być zmontowane na miejscu;
- produkty do ogrzewania powietrznego;
- piece do saun.

Dla powyższych instalacji zaproponowano utrzymanie wymagań wynikających już z uchwały antyśmogowej dla Małopolski. Oznacza to, że muszą one spełniać wymagania dotyczące sezonowej efektywności energetycznej oraz norm emisji zanieczyszczeń określone w Rozporządzeniu Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. *w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe*.

Zestaw rozwiązań związanych z eksploatacją urządzeń zasilanych paliwami stałymi, zaproponowany w projekcie uchwały, zakłada przede wszystkim wyeliminowanie źródeł ogrzewania zasilanych węglem. Przyczyniają się one zarówno do zanieczyszczenia powietrza, jak i do negatywnych zmian klimatycznych, ich powstawanie nie znajduje zatem uzasadnienia, podobnie jak ich finansowanie ze środków publicznych. Z kolei w przypadku źródeł zasilanych biomasą przyjęto, iż elementem kluczowym jest zapewnienie jak najniższego poziomu emitowanych

przez nie zanieczyszczeń, w szczególności szkodliwych pyłów. Zaproponowane rozwiązania są możliwe do wdrożenia także w miejscach, gdzie brak jest pełnego dostępu do sieci ciepłowniczej lub gazowej – na obszarach tych instalowane urządzenia powinny gwarantować minimalną emisję zanieczyszczeń. Rozwiązanie wdrażane niniejszą uchwałą stanowi zatem optymalną alternatywę dla całkowitego zakazu spalania paliw stałych. Pozwoli ono osiągnąć efekty maksymalnie zbliżone do efektów poprawy jakości powietrza w Krakowie.

Zgodnie z art. 96 ust. 7 POŚ uchwala sejmiku województwa może określać sposób lub cel wykorzystania paliw, który jest objęty ograniczeniami określonymi w uchwale (ust. 1), okres obowiązywania ograniczeń lub zakazów w ciągu roku (ust. 2) oraz obowiązki podmiotów objętych uchwałą w zakresie niezbędnym do kontroli realizacji uchwały (ust. 3).

Niniejsza uchwala nie wskazuje sposobu i celu wykorzystania paliw, który jest objęty ograniczeniami. Oznacza to, że uchwala obejmuje wszystkie instalacje, które wydzielają lub dostarczają ciepło, zarówno instalacje wykorzystywane w celach grzewczych, jak również w celach przygotowania żywności i innych. Należy bowiem zwrócić uwagę, że bez względu na cel stosowania paliw, przebieg procesu spalania i emisja zanieczyszczeń związana ze stosowaniem paliw stałych jest identyczna. Celem regulacji jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, dlatego nie może ona przewidywać wyjątków dla procesów, które tę emisję również powodują. Ponadto dzięki objęciu ograniczeniami wszystkich instalacji, w których następuje spalanie paliw, niezależnie od celu stosowania tych paliw, uzyskany zostanie efekt domknięcia ewentualnych luk i możliwości obejścia przepisów. W przypadku wykorzystania paliw nie tylko do celów grzewczych, ale również funkcji dodatkowych (np. przygotowanie żywności), wyeliminowane zostaną wątpliwości czy uchwala ma zastosowanie w tym zakresie.

Brak jest również podstaw do wyłączenia spod zakresu uchwały wykorzystywania instalacji innych niż wyraźnie dopuszczone, na cele związane z wykonywaniem usług gastronomicznych (oprócz przypadków wskazanych w art. 96 ust. 8 POŚ). Wyłączenie takie byłoby sprzeczne z zasadą równości wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP. Wykorzystywanie instalacji innych niż wyraźnie dopuszczone na cele związane z wykonywaniem usług gastronomicznych przez przedsiębiorców charakteryzuje się tą samą cechą co przygotowanie żywności przez podmioty nieświadczące usług gastronomicznych. Cechą tą jest emisja zanieczyszczeń do atmosfery. Jednocześnie brak jest podstaw do stwierdzenia, że wyłączenie usług gastronomicznych byłoby uzasadnione. Zważywszy na cele niniejszej uchwały należy przyznać prymat zasadom sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP) oraz zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska (art. 68 ust. 4 Konstytucji RP) nad zasadą swobody prowadzenia działalności gospodarczej (art. 22 Konstytucji RP). Jeżeli wymaga się poddania ograniczeniom wskazanym w niniejszym akcie także od osób

niezamożnych, które nie prowadzą działalności gospodarczej, to nie byłoby uzasadnione wyłączenie z zakresu uchwały osób prowadzących działalność gospodarczą. Ponadto stopień zanieczyszczenia powietrza uzasadnia podjęcie działań zdecydowanych, gdyż obecne tylko takie są w stanie wpłynąć na zapobieganie negatywnych dla zdrowia skutków degradacji środowiska. Ograniczenia wskazane w niniejszej uchwale są podejmowane w granicach upoważnienia ustawowego wskazanego w art. 96 POŚ i są niezbędne ze względu na ważny interes publiczny, jakim jest wyrażone w §1 uchwały zapobieganie negatywnemu wpływowi zanieczyszczeń na ludzi i środowisko.

Uchwała nie zawiera szczególnych okresów obowiązywania ograniczeń w ciągu roku. Intencją uchwałodawcy jest aby ograniczenia obowiązywały przez cały rok. Związane jest to z koniecznością zmniejszenia całorocznej emisji zanieczyszczeń. Ponadto wyznaczone w uchwale poziomy emisji zanieczyszczeń określone są w ramach procedury badawczej instalacji niezależnej od pory roku. Celem uchwały jest trwałe ograniczenie emisji zanieczyszczeń m.in. poprzez wyeliminowanie spalania paliw stałych innych niż biomasa o ograniczonej wilgotności (przede wszystkim węgla). Ograniczenia powinny zatem obowiązywać nieprzerwanie od momentu wprowadzenia.

Na podstawie art. 96 ust. 7 pkt 3 ustawy Prawo ochrony środowiska określono obowiązki podmiotów objętych uchwałą w zakresie niezbędnym do kontroli realizacji uchwały. Podmioty eksploatujące instalacje zostały zobowiązane do wykazania za pomocą dokumentów spełnianie wymagań określonych w niniejszej uchwale poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnienie tych wymagań. Katalog dokumentów, które mogą być wykorzystane w tym celu pozostaje otwarty, mogą to być w szczególności: dokumentacja z badań, dokumentacja techniczna urządzenia, instrukcja dla instalatorów i użytkowników, deklaracja właściwości użytkowych.

Realizacja uchwały

Realizacja niniejszej uchwały wymaga zaangażowania Gminy Skawina ze względu na posiadane przez nią kompetencje m.in. w zakresie zaopatrzenia mieszkańców w ciepło, kształtowania polityki przestrzennej, udzielania dotacji mieszkańcom do wymiany kotłów opalanych paliwami stałymi i udzielania pomocy społecznej.

Gmina Skawina aktywnie działa na rzecz wdrażania działań ograniczających emisję zanieczyszczeń, co pozwoli na skuteczną realizację postanowień niniejszej uchwały. By ograniczyć emisję zanieczyszczeń i doprowadzić do osiągnięcia poziomów dopuszczalnych i docelowych zanieczyszczeń, Gmina Skawina podejmuje działania ukierunkowane przede wszystkim na likwidację nieefektywnych kotłów i pieców na węgiel i drewno, a także działania mające na celu identyfikację zanieczyszczeń pochodzących z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na

terenie gminy. W strukturze Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie funkcjonuje Wydział Ochrony Powietrza, który został powołany do realizacji zadań związanych z Programem ochrony powietrza dla województwa małopolskiego oraz wdrażania tzw. uchwały antysmogowej dla Małopolski. Do zadań Wydziału należy także m.in. pozyskiwanie środków na potrzebę ograniczania niskiej emisji, współpraca z instytucjami działającymi w obszarze ochrony środowiska, przeprowadzanie kontroli palenisk oraz podejmowanie działań mających na celu podnoszenie świadomości mieszkańców w obszarze ochrony powietrza. Najważniejszym zadaniem Wydziału jest jednak pomoc mieszkańcom przy uzyskaniu dofinansowania do wymiany starego, nieekologicznego kotła lub pieca. Zadania związane z wdrażaniem Programu ochrony powietrza realizowane są przez 10-u pracowników zatrudnionych głównie w ramach Projektu Eko Team koordynowanego przez Stowarzyszenie Metropolia Krakowska oraz Projektu zintegrowanego LIFE „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze”, a także Programu Stop Smog, których beneficjentem jest Gmina Skawina.

W ramach projektu LIFE od 2016 r. zatrudniony jest Ekodoradca, który realizuje działania edukacyjne oraz informacyjne dla mieszkańców, prowadzi działania kontrolne w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów i przestrzegania przepisów uchwały antysmogowej, przygotowuje lokalne strategie związane z poprawą jakości środowiska oraz pozyskuje środki zewnętrzne na potrzebę wdrażania Programu ochrony powietrza. W ramach Projektu Eko Team zatrudnionych jest 5-u Ekodoradców, których zadaniem jest doradztwo w zakresie realizacji inwestycji dotyczących wymiany źródeł ciepła i poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. Założeniem Projektu Eko Team jest zrealizowanie inwestycji przyczyniających się do podniesienia efektywności energetycznej budynków, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz poprawy jakości powietrza. W okresie realizacji projektu w Gminie Skawina planowana jest wymiana 1 900 źródeł ciepła, przeprowadzenie termomodernizacji 82 budynków oraz instalacja 568 odnawialnych źródeł energii. W ramach Programu Stop Smog przewidziana jest likwidacja 300 nieefektywnych kotłów na paliwo stałe wraz z termomodernizacją budynków.

Gmina Skawina w ostatnich latach jest jednym z liderów walki o poprawę jakości powietrza. Od roku 2016 trwa wymiana starych kotłów opalanych węglem i drewnem na nowe ekologiczne źródła ogrzewania. Wymianie źródeł ciepła towarzyszy realizacja programów ograniczających zużycie energii, aby minimalizować zjawisko ubóstwa energetycznego oraz nie powodować zwiększania się kosztów ogrzewania przy zmianie źródła ciepła. Na terenie Gminy Skawina pomoc udzielana jest w ramach środków:

- budżetu Gminy Skawina oraz Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020,

- programu STOP SMOG,
- programu Czyste powietrze,
- ulgi termomodernizacyjnej.

Corocznie Gmina Skawina przeznacza ze środków własnych 1,5 mln zł na wymianę starych kotłów węglowych. W latach 2016-2020 zlikwidowano łącznie 1 468 nieefektywnych źródeł na paliwa stałe.

Od 2019 r. Gmina Skawina prowadzi ciągły nabór wniosków na wymianę pieców i kotłów na paliwo stałe na nowe ekologiczne źródła. W ramach programu mieszkańcy mogą otrzymać dofinansowanie do montażu pompy ciepła (dofinansowanie do 10 000 zł), ogrzewania gazowego (dofinansowanie do 7 500 zł lub do 15 000 zł w przypadku kotłów gazowych o większej mocy), podłączenia do sieci ciepłowniczej (dofinansowanie do 13 000 zł) lub ogrzewania elektrycznego (dofinansowanie do 3 400 zł). Brak jest możliwości uzyskania dofinansowania do zakupu kotła na paliwo stałe.

Poza własnymi programami dofinansowania, Gmina Skawina aktywnie wdraża i promuje Program Czyste Powietrze – ogólnopolski program dotacji do wymiany źródeł ciepła i termomodernizacji budynków jednorodzinnych. W oparciu o porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie Skawina prowadzi gminny punkt obsługi programu, gdzie Ekodoradcy pomagają mieszkańcom w wypełnieniu wniosku o dofinansowanie. Dzięki temu do końca 2020 roku mieszkańcy złożyli 491 wniosków o dofinansowanie. Mieszkańcy informowani są także o możliwości skorzystania z ulgi termomodernizacyjnej.

By wesprzeć mieszkańców o najniższych dochodach, dotkniętych ubóstwem energetycznym, Gmina Skawina 28 czerwca 2019 r. przystąpiła do realizacji Programu STOP SMOG. Program jest skierowany do osób, które posiadają stary nieefektywny kocioł na paliwo stałe oraz są zagrożone ubóstwem energetycznym. Całkowita wartość Programu wynosi 15,9 mln zł, z czego 11,1 mln zł stanowi dofinansowanie z Funduszu Termomodernizacji i Remontów, a 4,8 mln zł to wkład własny Gminy. W ramach Programu zrealizowane zostaną inwestycje w 300-u budynkach.

Gmina Skawina podejmuje również działania z zakresu montażu odnawialnych źródeł energii. W ramach programu pn. *“Instalacja systemów energii odnawialnej w gminach: Niepołomice, Wieliczka, Skawina oraz Miechów na budynkach użyteczności publicznej oraz domach prywatnych”* realizowanego w latach 2013-2016 na budynkach prywatnych zainstalowano 794 instalacje kolektorów słonecznych do ogrzewania wody użytkowej. Instalacje te pojawiły się również na budynkach użyteczności publicznej.

W latach 2017-2018 na 138-u budynkach mieszkalnych zainstalowane zostały instalacje fotowoltaiczne. Przedsięwzięcie to zrealizowano w ramach programu pn. „*Budowa instalacji fotowoltaicznych oraz pomp ciepła w gminie Skawina wykorzystujących odnawialne źródła energii w ramach Programu priorytetowego PROSUMENT*” współfinansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Obecnie w Gminie Skawina wdrażany jest projekt pod nazwą „*Czysta Energia Blisko Krakowa*” realizowany przez pięć Partnerskich Gmin Powiatu Krakowskiego: Czernichów, Liszki, Skawinę, Świątniki Górne oraz Zabierzów. Liderem projektu jest stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Blisko Krakowa. Projekt umożliwił pozyskanie dofinansowania w ramach Działania 4.1 *Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii* Poddziałanie 4.1.1 *Rozwój infrastruktury produkcji energii ze źródeł odnawialnych* w ramach RPO Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Efektem projektu na terenie Skawiny będzie montaż odnawialnych źródeł energii w indywidualnych gospodarstwach domowych:

- 154 instalacji kolektorów słonecznych,
- 128 instalacji fotowoltaicznych,
- 25 pomp ciepła,
- 212 kotłów na biomasę.

W roku 2019 Gmina Skawina zakończyła pilotażowy program „*Laboratorium Skawina*” - pierwszy program termomodernizacji budynków realizowany przez gminę na terenie Polski, w ramach którego dokonano termomodernizacji 16-stu budynków i wymieniono w nich stare nieefektywne kotły węglowe, dzięki czemu mieszkańcy nie ponoszą zwiększonych kosztów związanych z ogrzewaniem budynku.

Na terenie Gminy prowadzone są systematyczne kontrole palenisk. Straż Miejska wraz z pracownikami Wydziału Ochrony Powietrza Urzędu Miasta i Gminy w Skawinie przeprowadza kontrole, których celem jest także edukacja i informacja. W latach 2016-2020 przeprowadzone zostały 2 803 kontrole. Mieszkańcy są informowani o zapisach uchwały antysmogowej oraz o możliwościach skorzystania z szeregu dotacji i ulg oferowanych przez gminę oraz inne instytucje. W przypadku podejrzenia spalania niedozwolonych materiałów, pobierane są próbki popiołu, które następnie są kierowane do akredytowanego laboratorium celem weryfikacji spalanych materiałów.

Gmina Skawina prowadzi także działania edukacyjne i informacyjne adresowane do różnych grup wiekowych. Ekodoradcy zatrudnieni w ramach programu LIFE edukują mieszkańców poprzez organizowanie licznych akcji edukacyjno-informacyjnych, m.in. poprzez wydarzenia i akcje dla mieszkańców, targi ekologiczne, przedstawienia ekologiczne w przedszkolach, montaż ekranów zewnętrznych LED informujących o aktualnym stanie powietrza, montaż sieci

czujników, umieszczenie tablic analogowych informujących o stanie powietrza w placówkach oświatowych, kulturalnych, przychodniach zdrowia oraz aptekach, udostępnienie mieszkańcom aplikacji powiadamiającej o jakości powietrza, uczestnictwo w spotkaniach wiejskich, osiedlowych i spotkaniach z rodzicami dzieci w szkołach. Łącznie w spotkaniach i wydarzeniach zorganizowanych w 2021 uczestniczyło ponad 1800 mieszkańców.

Gmina Skawina uczestniczyła także w projekcie ZONE (*Zintegrowany System Wsparcia Polityk i Programów Ograniczania Niskiej Emisji*), gdzie pilotażowo testowano krajową bazę inwentaryzacji źródeł ciepła. W ramach projektu, jak i późniejszych działań zinwentaryzowane zostały wszystkie budynki na terenie Gminy.

Gmina Skawina planuje kontynuowanie opisanych działań oraz podjęcie nowych, w szczególności stworzenie programu osłonowego w celu zapewnienia dopłat w przypadku zwiększenia kosztów ogrzewania po wymianie źródła ciepła oraz działań podnoszących efektywność energetyczną budynków użyteczności publicznej.

Niniejsza uchwała jest aktem prawa miejscowego i stanowi źródło prawa powszechnie obowiązującego na ww. obszarze, co umożliwi uwzględnienie zapisów uchwały w toku rozstrzyganych spraw. W prowadzonych postępowaniach administracyjnych, między innymi w oparciu o ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 741 z późn. zm.) i ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 z późn. zm.), możliwe będzie wiążące ustalenie warunków dla poszczególnych inwestycji w zakresie dopuszczalnych rodzajów paliw ze względu na wymogi ochrony powietrza, a obowiązek ten będzie egzekwowany przy podejmowaniu działań inwestycyjnych.

Zadania kontrolne w zakresie przestrzegania przepisów wprowadzonych niniejszą uchwałą będą prowadzić w szczególności:

- Straż Miejska miasta i gminy Skawina, na podstawie art. 10 ust.1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1795 z późn. zm.),
- Policja, w oparciu o art. 1 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 360 z późn. zm.),
- Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego dla powiatu krakowskiego - ziemskiego w Krakowie, na podstawie art. 81 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1333 z późn. zm.),
- Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, w oparciu o art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 995 z późn. zm.).

Sankcje stosowane w przypadku naruszenia postanowień uchwały określone zostały w art. 334 Prawa ochrony środowiska, który stanowi, że: *„Kto nie przestrzega ograniczeń, nakazów lub zakazów, określonych w uchwale sejmiku województwa przyjętej na podstawie art. 96, podlega karze grzywny.”* Zgodnie z art. 24 Kodeksu wykroczeń grzywna wynosi od 20 zł do 5 000 zł, przy czym w postępowaniu mandatowym można nałożyć grzywnę w wysokości do 500 zł, a jeżeli czyn wyczerpuje znamiona wykroczeń określonych w dwóch lub więcej przepisach ustawy 1 000 zł (art. 96 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia). Organami uprawnionymi do nakładania mandatów na podstawie art. 334 Prawa ochrony środowiska na gruncie aktualnego stanu prawnego jest Policja i Inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska.

Zgodnie z art. 96 ust. 9 POŚ, o której mowa w ust. 1, jest aktem prawa miejscowego. Postanowienie to oznacza, że uchwała musi być opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego. Jej wejście w życie nastąpi 1 stycznia 2022 roku. Takie rozwiązanie (wejście w życie nie po upływie 14 dni od ogłoszenia, a w terminie późniejszym) jest zgodne z art. 4 ust.1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1461), zgodnie z którym akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzi w życie po upływie czternastu dni od dnia ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy.

Reasumując, Sejmik Województwa Małopolskiego w celu ochrony zdrowia mieszkańców oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania zanieczyszczeń na środowisko, wprowadza dla obszaru Gminy Skawina ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Niniejsza uchwała stanowi realizację zapisów Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego oraz krajowej strategii ochrony powietrza.